

Læsisstefna Álfhólsskóla

Efnisyfirlit

Inngangur	4
Lestrarkennslan	5
Kennsluaðferðir	5
Hljóðaaðferðin	5
Orðaaðferðin	5
LTG- aðferðin	6
Hugtakakort	6
Samlestur	6
Raddlestur	6
Skiptilestur (Parlesing)	6
Víxllestur	6
Skráning, skeiðklukka og skýrslugerð	6
Endurtekinn lestur	7
Framsögn	7
Lestarþjálfun	7
Aðferðir við lestarþjálfun	7
Eftirfylgni við heimalestur – yngsta stig	7
Eftirfylgni við heimalestur – eldra stig	7
Lesfimi	7
Lestrarsprettir	8
Lestrarviðurkenningar	8
Að læra að lesa og foreldrasamstarf	8
Fyrirkomulag lestrarstuðnings	8
Skrift og ritun	8
Ritunar- og skriftarkennsla	8
Skrift	8
Stafastuð	9
Skapandi skrif	9
Lesskilningur	9
Skimanir og próf	9
Yfirlit yfir próf og skimanir	9
Mat á lestri – lesferill	9
Orðarún – lesskilningmat	9
Logos – lesskimun	10
Skimanir vegna stafsetningar	10

Upplýsingar og endurgjöf	10
Samræmd könnunarpróf	10
Lestrarmenning	10
Þættir í lestrarmenningu Álfhólsskóla	10
Að læra að lesa	10
Yndislestur	10
Nestislestur	11
Lestrarvinir	11
Sumarlestur	11
Stóra upplestrarkeppnin	11
Viðauki 1: Yfirlit yfir skimanir og próf	12
1.bekkur	12
2.bekkur	13
3.bekkur	13
4.bekkur	14
5.bekkur	14
6.bekkur	15
7.bekkur	16
8.bekkur	17
9.bekkur	17
10.bekkur	18
Viðauki 2: Gátlistar	19
Miðstig	19
Viðauki 3: Lesfimi viðmið Menntamálastofnunnar	22
Tafla 1. Maí-viðmið fyrir lesfimiþróf Lesferils – fjöldi rétt lesinna orða á mínútu.	22

Inngangur

Grunnskólar landsins eru bundnir af ákvæðum aðalnámskrár Mennta- og menningarmálaráðuneytisins og ekki ástæða til að endurtaka áherslur og viðfangsefni hennar hér. Læsisstefna Álfhólsskóla lýsir þeim aðgerðum sem ætlað er að vinna eftir og þeim sem unnið hefur verið að s.l. tvö ár. Hér má því fyrst og fremst finna hagnýta aðgerðaáætlun og handbók fyrir kennara sem þeir geta stuðst við er þeir skipuleggja kennslu fyrir komandi skólaár í því augnamiði að gera læsiskennsluna betri og skilvirkari. Mikilvægt er að foreldrar séu vel upplýstir og því getur handbókin nýst sem upplýsingahefti ásamt því að vera stuðningur við foreldra í læsinnámi barna þeirra. Lestrarhæfni nær til allra nemenda og er mikilvægt samfélagslegt verkefni.

Tilgangur þess að efla læsi er að nemendur geti lesið sér til gagns og ánægju við lok grunnskólanáms. Þeir verði virkir og skapandi málnotendur og fái stuðning til þess á skólagöngu sinni allt frá leikskóla til loka grunnskóla.

Ein meginstoð læsisstefnunnar er snemmtæk íhlutun en með því að aðstoða og efla nemendur á fyrstu stigum læsinnáms er hægt að koma í veg fyrir eða draga úr miklum námserfiðleikum og neikvæðri upplifun af skólagöngu seinna meir. Frávik í lestri geta haft afgerandi áhrif á hegðun, líðan og námsframvindu nemenda. Því er mikilvægt að veita þeim sem standa höllum fæti sérstakan stuðning í lestri. Í læsisstefnu Álfhólsskóla eru sett viðmið um hvenær og hvernig grípa þurfi inn í og veita viðeigandi aðstoð og leiðsögn. Slíkt felur í sér að margvísleg ábyrgð er lögð á allt skólasamfélagið, starfsfólk skóla, foreldra og sveitarfélagið, að stutt sé við nemendur þannig að markmið megi nást í lestri.

Það er rétt að benda á að allir kennarar Álfhólsskóla bera ábyrgð á læsinnámi nemenda. Læsi er vítt hugtak og varðar ekki aðeins móðurmálskennslu heldur einnig að nemendur læri ný hugtök og öðlist ríkari orðaforða í öllum námsgreinum. Mikilvægt er að nemendur fái ítarleg kynni af fjölbreyttum möguleikum íslenskunnar í öllum námsgreinum með viðeigandi kennslu og að þeim gefist margvísleg tækifæri til að undirbúa og bæta lestrarhæfni sína í margs konar tjáningu.

Meginmarkmið með markvissri stefnu í eflingu læsis er að kennslan sé markviss og skýr jafnt nemendum sem foreldrum. Góð lestrarfærni er undirstaða fyrir allt nám og því er mikilvægt að vel sé staðið að eftirfylgni við hana alla skólagönguna. Mikilvægt er að skólinn og heimilin taki höndum saman um að svo verði og tekið verði mið af stöðu nemandans hverju sinni. Heimalestur er mikilvægur í þessu samhengi og þarf hann að eiga sér stað alla skólagönguna, frá 1.-10. bekk a.m.k. fimm daga vikunnar.

Einn þáttur í þessari markvissu stefnu er að unnin hafa verið námsmarkmið í lestri fyrir alla árganga þar sem kemur fram til hvers er ætlast í lestrarferlinu hjá hverjum og einum nemenda. Þar kemur einnig fram hver hraðamarkmiðin eru jafnt í raddlestri sem og hljóðlestri.

Það er ekki sjálfgefið að nemendur hafi góðan skilning á texta þó þeir lesi hratt og mikið. Góður lesskilningur þróast ekki af sjálfu sér, hann þarf að kenna og brýnt er að kennarar átti sig á að ein forsenda þess að nemendur verði læsir er markviss vinna með lesskilning. Það er mikilvægt að byrja strax að kenna fjölbreyttar lesskilningsaðferðir sem efla jafnt orðaforða, málskilning, ályktunarhæfni, nýtingu bakgrunnsþekkingar, námsvitund og allar þær aðferðir sem efla lesskilning frá upphafi skólagöngunnar.

Lestrarkennslan

Margar ólíkar kennsluaðferðir eru notaðar til kennslu í lestri í Álfhólsskóla. Meginkennsluaðferðin er hljóðaaðferðin en hún hentar ákaflega vel til að kenna umskráningu sem er tæknileg hlið lestrar. Lesskilningskennslan hefur hægt og rólega eflst eftir því sem þekking kennara á lesskilningi og lesskilningsaðferðum hefur aukist og smám saman hefur móðurmálskennslan þróast í átt að heildstæðri kennslu með góðan málskilning að leiðarljósi.

Nemendur í 1. bekk búa yfir lestrarþekkingu frá því í leikskóla og leitast er við að byggja ofan á þá þekkingu sem nemandinn kemur með í farteskinu með því að fá honum strax verkefni við hæfi. Þörf fyrir íhlutun getur verið mismikil á milli ára en notaðar eru fjölbreyttar leiðir til að koma til móts við þarfir nemenda sem eru lengur að ná tökum á lestri en meðalnemandi. Fylgst er vel með framvindu lestrarnáms allra nemenda á öllum stigum og er markmiðið að hjálpa hverjum og einum til að ná eins góðum árangri og hægt er út frá forsendum hverju sinni.

Kennsluaðferðir

Hljóðaaðferðin

Kenndir eru bókstafirnir í íslenska stafrófinu, hljóð þeirra og tákn. Þegar nemendur hafa heyrt hljóð og séð tákn byrja þeir strax að móta og skrifa bókstafinn þannig að samhæfing hugar og handar æfist jöfnum höndum og smám saman eykst færni til að mynda með þessum táknum mælt mál sem felur í sér merkingu, orð og setningar.

Orðaáttferðin

Unnið er með algeng orð í íslensku, þau fest í minni og þannig haldið áfram yfir í orð og orðasambönd sem mynda setningar, hér er einnig lögð áhersla á að skrifa orðin. Að skrifa orð er ein leið til að læra að festa þau í minni og lesa með skilningi.

LTG- aðferðin

Unnið er út frá talmáli og sköpunarhæfileikum nemandans. Hér eru skapandi skrif virk, fjallað er um skapandi skrif aftar í ritinu. Kveikjan að sögu getur verið hvað sem er, einn bókstafur eða orð sem rætt er um, mynd eða upplifun nemendahópsins á einhverjum atburði innan og/eða utan skólans. Unnið er með söguna á marga vegu og gefst nemendum tækifæri á að efla sköpun sína og uppgötva tengsl milli talaðs máls og ritaðs.

Hugtakakort

Í gegnum hugtakakortagerð læra nemendur að nota myndræna framsetningu til þess að skapa tengsl við skrifað orð. Lagður er grunnur að því hvernig nemendur geti á auðveldan hátt komið skipulagi á hugsanir sínar, náð yfirsýn yfir efni, og undirbúið ritun eða sögugerð. Hér eru skapandi skrif góð leið.

Samlestur

Valin er saga eða ljóð og unnið með ákveðna bókstafi, lykillugtök, orð eða orðmyndir. Þannig er hægt að auka orðaforða og lesskilning. Hægt er að gera hugtakakort jafnhliða.

Raddlestur

Kennara- eða foreldrastuddur raddlestur er mikilvæg aðferð til þess að ná góðum leshraða. Barn sem á að lesa reiprennandi þarf fyrst að heyra hvernig texti er lesinn lipurt. Því er mikilvægt að textinn sé fyrst lesinn upphátt fyrir nemandann, þannig heyrir nemandinn hvernig framsögn og áherslur eiga að vera. Texta, sem nota á við lestarþjálfun, þarf að velja út frá færni nemandans í lestri. Það er mjög mikilvægt að textinn sé ekki of þungur. Í upphafi ætti nemandinn að þekkja 90% af orðunum í textanum sem orðmyndir. Hin orðin mega ekki vera svo erfið að nemandinn geti ekki umskráð þau með hljóða-aðferðinni og stuðst við samhengi í texta. Nemendur þurfa aðstoð með þau orð í textanum sem ekki eru hljóðrétt. Vekja þarf sérstaka athygli á þeim orðum og kenna nemandanum þannig að hann geti tileinkað sér þau sem orðmyndir. Einnig þarf að þjálfra sérstaklega orð með tvöföldum samhljóða (hopp- og teygjuorð).

Skiptilestur (Parlesing)

Skiptilestur hefur reynst áhrifarík leið til að auka leshraða. Tveir lesa þá saman. Sá sem ekki les er „kennarinn“ sem fylgist með og skráir villurnar sem lesarinn gerir. Með því að hljóðrita lesturinn gefst lesaranum kostur á að hlusta á sjálfan sig og gagnrýna frammistöðu sína.

Víxllestur

Í víxllestri eru bæði foreldri og nemandi þátttakendur í lestrinum. Báðir eru með sama textann sem er valinn með tilliti til þess hver staða nemandans er í lestri. Foreldri og barn lesa til skiptis og á meðan fylgir hinn aðilinn textanum í hljóði.

Skráning, skeiðklukka og skýrslugerð

Það hefur reynst vel að nota hluta æfingatímans til að lesa tiltekinn texta og taka tímann með skeiðklukku. Flestum hæglæsum nemendum finnst hvetjandi þegar leshraðinn er mældur og skráður. Þeir fá þá sjálfir að fylgjast með hversu mörg orð þeir lásu rétt og hve langan tíma það tók að lesa textann. Önnur aðferð í skiptilestri er að kennarinn eða foreldrið fylgist með lestri nemandans og um leið og nemandinn hikar eða les rangt orð grípur sá fullorðni inn í og segir orðið og kemur lesaranum aftur á rétta leið. Enn ein aðferð er bergmálslestur og þá er það kennarinn eða foreldrið sem les „í eyra“ nemandans. Nemandinn les upphátt jafnóðum og veitir þessi aðferð nemandanum öryggi við lestur langra og erfiðra orða.

Endurtekinn lestur

Almennt nýtist það vel til að auka leshraðann að lesa sama textann endurtekið. Sumum nemendum finnst þó slíkur lestur leiðinlegur og óspennandi. Þeir þekkja efnið og lesturinn veitir þeim ekki nýjar upplýsingar. Hægt er að forðast þetta með því að gera lítilsháttar breytingar á textanum svo nemandinn geti ekki reitt sig á skammtímaminnið. Taka verður tillit til þessa við val á texta, t.d. með því að velja bækur með mörgum endurtekningum. Hér á landi er ekki mikið til af efni sem byggir á þessari aðferð. Annað ráð til að endurtekinn lestur verði ekki leiðigjarn er að lesa með breyttri röddu, t.d. reiðilega, hvíslandi eða hlæjandi. Einnig er hægt að nota keppnisaðferðina framangreindu með skeiðklukku og skráningu við þjálfunina þar sem tíminn er tekinn í fyrra skiptið sem lesið er og nemandinn reynir að bæta tímann í seinna skiptið. Mikilvægt er að velja texta af natni, rétt þyngdarstig, umfang og innihald texta. Nemendur sem eiga í lestrarerfiðleikum gefast fljótt upp ef textinn er of erfiður. Þá er betra að byrja með of léttu lestexta.

Framsögn

Þegar nemandinn hefur náð nokkrum tókum á lestri er tímabært að bæta við færni og huga að framsagnarþættinum. Góð framsögn veitir nemandanum öryggi og stuðlar að bættum lesskilningi auk þess að vera stór þáttur í miðlun texta.

Lestarþjálfun

Án lestrarþjálfunar verður enginn læs. Lestarþjálfun tekur á sig ólíkar myndir eftir því hvar í læsina nemandi er staddur, allt eftir því hvað er verið að þjálfu hverju sinni. Foreldrum á að vera ljóst frá fyrstu stundu hversu mikilvæg eftirfylgni þeirra er við lestrarþjálfun barna sinna en án hvatningar og aðkomu foreldra verða nemendur seint læsir. Heimalestur er afar mikilvægur í þjálfunarferlinu. Markmið með heimalestri er að nemendur auki leshraða sinn og bæti orðaforða og málskilning. Þegar barn les heima er mikilvægt að það hafi næði þegar það æfir sig. Einnig er lögð áhersla á að foreldrar lesi með börnum sínum og þannig myndast betri skilningur á því hvar barnið er stadd í lestrarferlinu. Víxllestur hefur verið hér í sérstöku lestrarátaki á milli heimilis og skóla. Víxllestur er mjög skilvirkt áttak til að þjálfu nemendur jafnt í skilningi sem og færni og gefur góða sýn fyrir foreldra á því hvar barnið er stadd í lestri og skilningi. Ef foreldrar telja texta heimalesturs of þungan eða léttan er mikilvægt að þeir láti kennara vita til að hægt sé að bæta úr því.

Aðferðir við lestrarþjálfun

Eftirfylgni við heimalestur – yngsta stig

Í skóla þarf að vera góð eftirfylgni við heimalestur nemenda. Á yngsta stigi er mikilvægt að kennari hlusti daglega á lestur nemenda, sérstaklega fyrstu tvö árin en lengur hjá nemendum sem glíma við lestrarerfiðleika. Aðra nemendur er hægt að hlusta á þrisvar í viku eða eftir þörfum og nýta þá tímann í fjölbreyttari lestrarverkefni. Nemendur á yngsta stigi þurfa endurgjöf á heimalestur daglega (límmiðar eða stimplar) og skrá þarf viðeigandi athugasemd á Mentor ef ekki er lesið heima.

Eftirfylgni við heimalestur – eldra stig

Mikilvægt er að lestrarþjálfun haldi áfram á eldra stigi. Hæglæsum nemendum sé fylgt sérstaklega eftir og fylgst sé með skráningum, hlustað á þá lesa og hvatning sé veitt ásamt stuðningi.

Lesfimi

Lesfimi er samsett færni sem felst í leshraða, lestrarnákvæmni, áherslum og hrynjanda í lestri. Fjölmargar rannsóknir sýna að sterk tengsl eru milli lesfimi og lesskilnings. Lesfimi felur í sér sjálfvirkan orðmyndalestur og framsögn. Báðir þættir eru jafn mikilvægir fyrir eitt af helstu

markmiðum lestrar sem er lesskilningur. Ef annar hvor þáttanna er ekki nægilega góður skapast hætta á að innihald textans komist ekki til skila og því er mjög mikilvægt að nemendur fái næg tækifæri til að þjálfra lestur með alla þætti í huga. Þetta á við um alla nemendur í grunnskóla óháð aldri en mikilvægt er að gert sé ráð fyrir lesfímikennslu í skóla og að þjálfun fari ekki eingöngu fram heima.

Lestrarsprettir

Lestrarsprettir eru fastir liðir í skólastarfinu og eru reglulega á hverju skólaári. Áhersla er lögð á persónulegan ávinning nemenda af þátttöku í lestrarspretti í stað keppni.

Lestrarviðurkenningar

Nemendum eru veittar viðurkenningar fyrir áfanga í lestrarnámi. Áfangarnir nást þegar nemandi getur lesið ákveðin orð á mínútu.

Að læra að lesa og foreldrasamstarf

Álfhólsskóli býður foreldrum barna í 1. bekk upp á námskeiðið „Að læra að lesa“. Tilgangur námskeiðsins er að gera foreldrum grein fyrir hlutverki þeirra í læsirnámi barna sinna. Á námskeiðinu er farið yfir forsendur sem nemendur þurfa að hafa til að takast á við læsirnám (s.s. góðan málskilning og hljóðkerfisvitund), hagnýt atriði við þjálfun, vísbendingar um lestrarerfiðleika og væntingar skólans til foreldrasamstarfsins. Skólinn leggur ríka áherslu á að allir foreldrar barna í 1. bekk mæti á námskeiðið.

Fyrirkomulag lestrarstuðnings

Nemendum sem eiga í erfiðleikum með lestrarnám gengur oft illa að tileinka sér lestrarferlið. Sumir eiga í tímabundnum erfiðleikum en aðrir til langframa. Hér er mikilvægt að bregðast skjótt við og vinna markvisst með þá þætti sem hamla lestrarnáminu. Oft koma þessir erfiðleikar ekki skýrt fram fyrr en eftir fyrstu tvö árin því er mikilvægt að hafa markvissar athuganir með jöfnu millibili.

Skrift og ritun

Rannsóknir sýna að lestur, skrift, stafsetning og ritun eru samverkandi þættir sem styðja hvern annan og þarf að þjálfra samhliða. Því meira sem nemendur skrifa því færari verða þeir. Ritun snýst um það að miðla upplýsingum. Með tilkomu spjaldtölva er möguleiki á ritun á rafrænu formi að aukast. Mikilvægt er að nemendur hafi margar ólíkar leiðir til ritunar.

Ritunar- og skriftarkennsla

Skrift

Skrift er mikilvæg og hjálpar börnum á byrjunarstigi lestrarnáms við að tengja saman réttan bókstaf og hljóð. Að skrifa þjálfar fínhyfingar, skerpir hugsun við hugmyndavinnu og getur hjálpað við að koma orðum að hlutum o.fl. Skrift er því alls ekki á undanhaldi þrátt fyrir aukna rafræna vinnu nemenda með tilkomu spjaldtölva. Gjarnan heyrast raddir um að skrift sé að verða úrelt en ekki má gleyma að skrift getur eft margs konar færni. Útbúnir hafa verið gátlistar fyrir kennara og nemendur vegna vinnubragða í skrift. Gátlistarnir eru til að samræma kröfur sem gerðar eru til skriflegar vinnu nemenda. Góð, skrifleg vinnubrögð létta á vinnsluminni nemenda og auðvelda nám. Kennarar fara yfir gátlistana að hausti með nemendum svo þeir geti nýtt sér þá við alla skriflega vinnu. Gátlista má finna í viðauka 2.

Stafastuð

Stafastuð er kennsluáðferð sem miðar að því að kenna nemendum ritun algengra orðmynda utanbókar án skírskotunar til stafsetningarreglna. Hæfilegur utanbókarlærdómur er þörf heilaleikfimi og aðferðin hefur yfirfærslugildi fyrir nemendur við áframhaldandi réttitunarnám. Aðferðin er einkum ætluð nemendum á yngsta stigi og er hún ekki hugsuð sem meginaðferð ritunarkennslu heldur aðferð sem hægt er að nýta tímabundið og við sjálfstæða vinnu nemenda.

Skapandi skrif

Skapandi skrif er kennsluáðferð sem miðar að því að nemendur geti unnið á skapandi hátt í ritun og notað myndræna túlkun samhliða. Þeir öðlist færni í að gera hugtakakort, semja texta frá eigin brjósti, svo sem sögu, frásögn og ljóð. Mikilvægt er að nemendur fái þjálfun í uppbyggingu texta með upphafi, meginmáli og niðurlagi og geti nýtt sér stafsetningarreglur.

Lesskilningur

Lesskilningur er mikilvægur og góður málskilningur er forsenda árangurs í öllu námi. Unnið er með lesskilning og áhersla lögð á að vekja nemendur til umhugsunar um innihald og merkingu texta. Áhersla er á að lesinn texti gefur upplýsingar um hvernig hægt er að brjóta texta niður og skilgreina þannig að skilningur aukist á rituðu máli.

Nemendur taka próf úr ólesnum texta í 3. til 8. bekk, lesskilningsprófin Orðarún. Önnur próf eru einnig notuð til að kanna færni í lesskilningi. Prófin sem notuð eru til að kanna lesskilning eru hugsuð sem skimunarpróf og á að vinna markvisst með niðurstöður þeirra.

Skimanir og próf

Tilgangur skimana/prófa er að fá upplýsingar um stöðu nemenda og að veita þjónustu í samræmi við niðurstöður sem skimanirnar/prófin gefa. Niðurstöður eru notaðar markvisst til að bæta kennslu og efla nemendur. Það er á ábyrgð umsjónar- og faggreinakennara í íslensku að mæta þörfum nemenda sem sýna slaka frammistöðu en stoðþjónusta aðstoðar kennara með þá nemendur sem sýna mjög slaka frammistöðu.

Yfirlit yfir próf og skimanir

Mat á lestri – lesferill

Lesferill er heiti á matstæki sem unnið er af læsisteymi Menntamálastofnunnar í samstarfi við aðra sérfræðinga stofnunarinnar. Lesferli er ætlað að meta grunnþætti læsis s.s. lesfimi, lesskilning, ritun, orðaforða og málskilning. Ætlunin er að Lesferill spanni frá þriggja aldri til 16 ára aldurs. Ýmist er um stöðupróf eða skimanir að ræða. Haustið 2017 eru fjögur próf tilbúin til notkunar, allt próf sem snúa að umskráningu eða sjálfri lestrartækninni. Hér er um að ræða lesfimipróf, sem má segja að séu grunnprófin, síðan eru það svonefnd hliðarpróf, sem meta þætti sem allir tengjast eða hafa áhrif á lestrartæknina. Hliðarprófin eru próf í sjónrænum orðaforða, próf í orðleysulestri og nefnuhraðapróf.

Orðarún – lesskilningmat

Orðarún, mat á lesskilningi, eru stöðluð lesskilningspróf sem Menntamálastofnun gefur út. Matið er staðlað fyrir 3.- 8. bekk og eru niðurstöður notaðar til að skoða stöðu árganga og einstaklinga, meta kennslu og þörf fyrir íhlutun. Matið er lagt fyrir snemma á hvorri önn til að nægur tími sé til íhlutunar. Skipulag íhlutunar er í höndum umsjónar- og íslenskukennara.

Logos – lesskimun

Lesskimanir eru gerðar í Álfhólsskóla í 3., 6. og 8. bekk. Tilgangur þessara skimana er að kanna stöðu þessara aldurshópa varðandi leshraða og lesskilning og eins að finna nemendur sem eru í áhættuhópi vegna lestrarerfiðleika. Þar sem skimunin er lögð fyrir við sömu aðstæður og gerðar á sama tíma ár hvert gefur þetta skólanum umfangsmiklar upplýsingar um stöðu nemenda. Mikilvægt er að niðurstöður skimana séu nýttar til að bæta læsiskennslu og veita nemendum aðstoð við hæfi. Með þessari vinnu skapast meiri skilningur og réttari sýn á stöðu nemenda hjá kennurum sem og foreldrum.

Skimanir vegna stafsetningar

Ritunarsýnishorn gefa nokkuð skýra mynd af því hvort nemandi glímir við lestrarerfiðleika eða ekki. Stafsetningaskimanir eru lagðar fram samhliða LOGOS –skimunum í 3., 6., og 8. bekk. Gerður hefur verið listi yfir skimanir og próf þannig að foreldrar geti betur áttað sig á um hvað er verið að tala og hvernig þetta fer fram og birtist sá listi í viðauka.

Upplýsingar og endurgjöf

Mikilvægt er að foreldrar og nemendur séu upplýstir um tímasetningar skimana og fái greinargóð og skýr skil á niðurstöðum sérstaklega í ljósi þess að gerð er krafa á að foreldrar aðstoði börn sín ef þau þurfa á ihlutun að halda. Endurgjöf til foreldra er almennt í höndum umsjónarkennara en deildarstjóri sérkennslu kemur í sumum tilvikum að úrvinnslu og framsetningu upplýsinga.

Samræmd könnunarpróf

Menntamálastofnun sér um framkvæmd samræmdra könnunarprófa í 4., 7. og 9. bekk samkvæmt reglugerð nr. 435/2009 og samningi við Mennta- og menningarmálaráðuneytið. Í 4. og 7. bekk er prófað í íslensku og stærðfræði. Í 9. bekk er prófað í íslensku, ensku og stærðfræði.

Lestrarmenning

Afstaða til læsis endurspeglar í lestrarmenningu samfélagsins og eitt mikilvægasta samvinnuverkefni skóla og heimila er að skapa lestrarmenningu sem ýtir undir jákvætt viðhorf til lestrar. Sumir nemendur á efri stigum hafa átt í erfiðleikum með að koma auga á mikilvægi lestrar þar sem tilgangur og samhengi hefur vantað. Skortur á skilningi nemenda um mikilvægi læsis hefur m.a. birst í slælegum vinnubrögðum við lausn verkefna á lesskilningsprófum og gildir þá einu á hvaða stigi nemandinn hefur verið. Það hlýtur því að vera ákaflega mikilvægt að kennarar og stjórnendur leitist við að gera læsisnámið merkingarþætt með því að búa til vettvang þar sem læsi er markvisst notað, bæði til náms og sköpunar. Skólabókasöfn eru kjörin vettvangur til að efla læsismenningu nemenda. Í Álfhólsskóla er lögð áhersla á að vera með bókakost sem höfðar til grunnskólanemenda.

Þættir í lestrarmenningu Álfhólsskóla

Að læra að lesa

Samvinna heimila og skóla er mjög mikilvæg í lestrarnámi barna. Lestrarþjálfun þarf að fara fram heima og í skóla. Ekki má gleyma mikilvægi fordæmis foreldra þegar kemur að lestri og góð lestrarmenning getur átt ríkan þátt í að gera nemendur að áhugasömum lesurum fyrir lífstíð.

Yndislestur

Yndislestur gengur út á að nemendur lesi sér til ánægju í um 20 mínútur á dag. Markmiðið með reglulegum yndislestri er að nemendur auki lestrarhvöt sína og áhuga á lestri og bókum almennt.

Á yngsta- og miðstigi fer yndislestur nemenda fram daglega og á unglingastigi í íslenskutímum.

Nestislestur

Nestislestur er eins og nafnið gefur til kynna lestur sem fram fer í nestistíma nemenda þar sem kennarar lesa fyrir nemendum. Auk þeirra notalegu gæðastunda sem fylgja nestislestri lifnar frásögnin við með lifandi lestri kennarans og oftast en ekki fá nemendur áhuga á að lesa fleiri bækur um sömu sögupersónur eða eftir sama höfund. Nestislestur er því mjög mikilvægur liður í því að efla lestrarmenningu skólans.

Lestrarvinir

Lestrarvinir er verkefni þar sem lestur og bækur tengja saman yngri og eldri nemendur. Nemendur hittast nokkrum sinnum á skólaárinu og lesa saman og vinna verkefni sem tengjast viðburðum í skólanum. Einnig fara grunnskólanemendur í heimsókn í leikskóla í nágrenninu og lesa fyrir leikskólabörn.

Sumarlestur

Bókasafn Kópavogs hefur árlega efnt til sumarlestrar og kynnt verkefnið í grunnskólum bæjarins á vorin. Skólinn hefur hvatt nemendur til að taka þátt í verkefninu en því lýkur um það leyti sem skólar hefjast.

Stóra upplestrarkeppnin

Álfhólsskóli tekur árlega þátt í Stóru upplestrarkeppninni. Upplestrarkeppnin er ekki "keppni" í neinum venjulegum skilningi heldur þróunarverkefni. Höfuðáherslan er lögð á bekkjarstarfið og að allir nemendur njóti góðs af. Keppnin er haldin að frumkvæði áhugafólks um íslenskt mál í samvinnu við skólaskrifstofur, skóla og kennara. Þátttaka í upplestrarkeppninni stendur öllum 7. bekkjum landsins til boða. Keppnin hefst á degi íslenskrar tungu, 16. nóvember ár hvert og lýkur í mars. Markmið keppinnar er að vekja athygli og áhuga í skólum á vönduðum upplestri og framburði. Það eru nemendur í 7. bekk sem taka þátt í keppninni en fyrst er keppt á heimavelli og svo við aðra skóla við hátíðlega athöfn.

Viðauki 1: Yfirlit yfir skimanir og próf

1.bekkur

Dagsetningar	Matsþáttur	Matstæki	Athugasemd	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Stafaþekking/umskráningarfærni.	Stafakönnun (munnleg) þar sem þekking nemenda á bókstafaheiti og bókstafshljóði er könnuð Stafakönnun – ritun þar sem þekking nemenda á bókstafstákni er könnuð	Allir nemendur prófaðir	Umsjónarkennari.
September	Málþroski, hljóðkerfisvitund og stafaþekking.	Lesskimun fyrir 1. bekk	Allir nemendur prófaðir	Umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður hugsanlega kynntar leikskólunum sem gætu nýtt niðurstöður til aðgerða í leikskóla.
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur.	Aðeins þeir nemendur með nægilega færni prófaðir	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Október/nóvember	Teikniþroskaþróf	Tove Krogh (hópathugun)	Allir nemendur prófaðir og niðurstöður skráðar í gagnagrunn skólans	Umsjónarkennari, sérkennari, deildarstjóri og hjúkrunarfræðingur.
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur.	Aðeins þeir nemendur með nægilega færni prófaðir	Umsjónarkennarar.
Að lokinni stafainnlögn feb. /mars	Stafaþekking.	Stafakönnun. Stafakönnun – ritun.	Allir nemendur sem grunur leikur á að hafi ekki náð sjálfvirkum tengslum bókstafs og hljóðs	Umsjónarkennari og deildarstjórar.
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Allir nemendur prófaðir	Umsjónarkennarar Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

2.bekkur

Dagsetningar	Matspáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi. Stafabekking.	Leið til læsis: Eftirfylgniþróf 1 – A Lesfimi Stafakönnun	Umsjónarkennari og deildarstjóri.
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

3.bekkur

Dagsetningar	Matspáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi.	Leið til læsis: Eftirfylgniþróf B – 2, Lesfimi	Umsjónarkennari og deildarstjóri. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Nóvember/ desember	Leshraði, lesskilningur og rétttritun.	Logos – lesskimun Aston Index - stafsetningarhluti	Kennarar með réttindi framkvæma. Umsjónarkennarar sjá um fyrirlögn og úrvinnslu. Deildarstjórar sjá um úrvinnslu.
Nóvember	Stærðfræði	Talnalykill	Kennarar með réttindi leggja prófið fyrir.
Janúar	Lesfimi. Lesskilningur.	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur. Orðarún 3.1	Umsjónarkennarar og deildarstjóri. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

4.bekkur

Dagsetningar	Matspáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi.	Leið til læsis: Eftirfylgniþróf C – 2,	Umsjónarkennari og deildarstjóri. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimipróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesskilningur	Orðarún 3.2	Umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í Mentor.
Október	Stafsetning	Lesferill – staðlað stafsetningarpróf	Umsjónarkennarar.
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimipróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Janúar	Lesskilningur	Orðarún 4.1	Umsjónarkennarar og deildarstjórar Niðurstöður skráðar í Mentor.
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimipróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

5.bekkur

Dagsetningar	Matspáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi	Leið til læsis: Eftirfylgniþróf D – 2	Umsjónarkennari og deildarstjóri. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimipróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesskilningur	Orðarún 4. 2	Umsjónarkennarar og deildarstjórar Niðurstöður skráðar í námslotu á Mentor.
Október	Stafsetning	Lesferill – staðlað stafsetningarpróf	Umsjónarkennarar.
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimipróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Janúar	Lesskilningur	Orðarún 5.1	Umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í Mentor.
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimipróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

6.bekkur

Dagsetningar	Matspáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi	Raddlestrarpróf: Hvers vegna leðurblakan.	Umsjónarkennarar og deildarstjórar
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesskilningur	Orðarún 5. 2.	Umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í Mentor
Október	Stafsetning	Lesferill – staðlað stafsetningarpróf.	Umsjónarkennarar
Október	Stærðfræði	Talnalykill.	Kennarar með réttindi til að taka prófið
Janúar/febrúar	Leshraði, lesskilningur og réttitun	Logos – lesskimun Aston Index - stafsetningarhluti	Kennarar með réttindi framkvæma. Umsjónarkennarar sjá um fyrirlögn og úrvinnslu. Deildarstjórar sjá um úrvinnslu
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Janúar	Lesskilningur	Orðarún 6.1	Umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í Mentor
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

7.bekkur

Dagsetningar	Matsþáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi	Raddlestrarpróf: Öðruvísi dagar	Umsjónarkennarar og deildarstjórar
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesskilningur	Orðarún 6. 2.	Umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í Mentor
Október	Stafsetning	Lesferill – staðlað stafsetningarpróf.	Umsjónarkennarar
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Janúar	Lesskilningur	Orðarún 7.1	Umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í Mentor
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Umsjónarkennarar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

8.bekkur

Dagsetningar	Matspáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi	Raddlestrarpróf: Nú rignir og nýtt gerist	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesskilningur	Orðarún 7. 2	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í Mentor
Október	Stafsetning	Lesferill – staðlað stafsetningarpróf.	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Janúar	Lesskilningur	Orðarún 8.1.	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í Mentor
Apríl/maí	Leshraði, lesskilningur og rétttritun	Logos – lesskimun Aston Index - stafsetningarhluti	Kennarar með réttindi framkvæma skimunina. Íslenskukennarar sjá um fyrirlögn og úrvinnslu. Deildarstjórar sjá um úrvinnslu
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf.	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

9.bekkur

Dagsetningar	Matspáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi	Raddlestrarpróf: Hundurinn fær skammir	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
September	Lesskilningur	Orðarún 8. 2	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Niðurstöður skráðar í námslotu á Mentor
Október	Stafsetning	Lesferill – staðlað stafsetningarpróf	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

10.bekkur

Dagsetningar	Matsþáttur	Matstæki	Fyrirlögn og úrvinnsla
Skólabyrjun	Lesfimi	Raddlestrarpróf: Hávarður kennari	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar
September	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Janúar	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf, sjónrænn orðaforði, nefnuhraði og orðleysulestur	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.
Maí	Lesfimi	Lesferill – lesfimiþróf	Íslenskukennarar, umsjónarkennarar og deildarstjórar. Lesin orð skráð í Skólagátt og Mentor.

Viðauki 2: Gátlistar

Miðstig

Sjálfsmat í skrift

Færni	A Ég hef náð fullkomnum tökum á þessu.	B Þetta er alveg að koma hjá mér.	C Ég þarf að æfa mig betur.
Ég skrifa hægra megin á opnu stílabókar.			
Ég er með rétta vinstri spássíu.			
Ég skrifa tengiskrift.			
Ég skrifa læsilega.			
Ég geri brodda og depla yfir stöfum.			
Ég nota strokleður ef þarf.			
Ég hef blýantinn minn alltaf vel yddaðan eða nota skrúfblýant.			
Lágstafirnir mínir eru í réttri hæð.			
Hástafirnir mínir eru í réttri hæð.			
Ég skrifa stóran staf við upphaf málsgreina.			
Ég lýk málsgreinum með punkti, spurningamerki eða upphrópunarmerki eftir því sem á við.			
Ég skrifa stóran staf í sérnöfnum.			

Kvittun kennara: _____

Dags. _____

Kennaramat í skrift

Færni	A Þú hefur náð fullkomnum tókum á þessu.	B Þú ert á góðri leið.	C Þú þarft að æfa þig betur.
Nemandinn skrifar hægra megin á opnu stílabókar.			
Nemandinn er með rétta vinstri spássíu.			
Nemandinn skrifar tengiskrift.			
Nemandinn skrifar læsilega.			
Nemandinn gerir brodda og depla yfir stöfum.			
Nemandinn notar strokleður ef þarf.			
Nemandinn hefur blýantinn alltaf vel yddaðan eða notar skrúfblýant.			
Lágstafirnir eru í réttri hæð.			
Hástafirnir eru í réttri hæð.			
Stór stafur við upphaf málsgreina.			
Nemandinn lýkur málsgreinum með punkti, spurningamerki eða upphröpunarmerki eftir því sem á við.			
Stór stafur í sérnöfnum.			

Kvittun nemanda: _____

Dags. _____

Skrift - Matskvarði

Færni	A Mjög góð tök. Til fyrirmyndar.		B Á góðri leið.		C Þarfnast frekari þjálfunar.	
	Mat kennara	Sjálfsmat	Mat kennara	Sjálfsmat	Mat kennara	Sjálfsmat
Nemandinn skrifar hægra megin á opnu stílabókar.						
Nemandinn er með réttu vinstri spássú.						
Nemandinn skrifar tengiskrift.						
Nemandinn skrifar læsilega.						
Nemandinn gerir brodda og depla yfir stöfum.						
Nemandinn notar strokleður ef þarf.						
Nemandinn hefur blýantinn alltaf vel yddaðan eða notar skrúfblýant.						
Lágstafirnir eru í réttari hæð.						
Hástafirnir eru í réttari hæð.						
Stór stafur við upphaf málsgreina.						
Nemandinn lýkur málsgreinum með punkti, spurningamerki eða upphrópunarmerki eftir því sem á við.						
Stór stafur í sérnöfnum.						

Viðauki 3: Lesfimiviðmið Menntamálastofnunnar

Tafla 1. Maí-viðmið fyrir lesfimiþróf Lesferils – fjöldi rétt lesinna orða á mínútu.

Aldur nemenda	90% viðmið	50% viðmið	25% viðmið
1. bekkur	20	55	75
2. bekkur	40	85	100
3. bekkur	55	100	120
4. bekkur	80	120	145
5. bekkur	90	140	160
6. bekkur	105	155	175
7. bekkur	120	165	190
8. bekkur	130	180	210
9. bekkur	140	180	210
10. bekkur	145	180	210

Viðmiðin eru birt sem rétt lesin orð á mínútu en jafnframt fylgir hér samsvarandi tafla með rétt lesnum atkvæðum á mínútu. Sú tafla verður eingöngu notuð tímabundið og er hún hugsuð fyrir kennara og foreldra til að átta sig betur á fyrir hvað þessar tölur standa.